

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “สโมห – บุคคลผู้มีโมหะ”

สโมห อ่านตามภาษาบาลีว่า สะ - โม - หะ มาจากคำว่า ส บพหน้าที่มีความหมายว่า มี หรือ ประกอบด้วย กับคำว่า โมห (ความหลง, ความไม่รู้) รวมกันเป็น สโมห เขียนเป็นไทยได้ว่า สโมหะ แปลว่า บุคคลผู้มีโมหะ เมื่อกล่าวถึงธรรมแล้ว ย่อมไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน มีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ แม้แต่ที่กล่าวถึง บุคคลที่มีโมหะ ก็แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ยังละโมหะไม่ได้ ยังมีโมหะอยู่ เมื่อได้เหตุปัจจัย โมหะก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ซึ่งเกิดกับอกุศลจิตทุกขณะทุกประเภท ขณะใดก็ตามที่อกุศลจิตเกิดขึ้น ย่อมไม่ปราศจากโมหะเลย トラบใดก็ตามที่ยังมีโมหะอยู่ ก็ยังเป็นเหตุทำให้ท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ต่อไป เมื่อโมหะเกิดขึ้นก็ประกอบสัตว์ไว้ในความไม่รู้ประการนั้นๆ ทำให้กุศลเกิดไม่ได้ในขณะนั้น โมหะประกอบสัตว์ไว้ไม่ให้ออกไปจากสังสารวัฏฏ์ และโมหะก็เป็นรากเหง้าของความไม่ดีทั้งหมด ผู้ที่จะดับโมหะได้อย่างหมดสิ้น คือพระอรหันต์เท่านั้น พระอรหันต์เป็นผู้ห่างไกลแสนไกลจากกิเลสทั้งปวง ดังนั้น ผู้ที่ไม่ใช่พระอรหันต์ ก็เป็นบุคคลผู้มีโมหะทั้งหมด

ข้อความในพระอภิธรรมปิฎก บุคคลบัญญัติ ได้แสดงความเป็นจริงของคำว่า สโมห (บุคคลผู้มีโมหะ) ดังนี้

สโมหบุคคล (บุคคลผู้มีโมหะ) เป็นไฉน ?

บุคคลใด ละโมหะยังไม่ได้ บุคคลนี้ เรียกว่า ผู้มีโมหะ

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำจริง เป็นคำหวังดี เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูล เป็นประโยชน์ทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด เพราะเหตุว่า ทุกคำจริงของพระองค์ ไม่ได้มีความประสงค์ให้ใครเข้าใจผิดเลยแม้แต่น้อย มีแต่ให้ประโยชน์กับผู้ฟังผู้ศึกษาเท่านั้น พระองค์ทรงแสดงธรรมโดยนัยต่างๆ มากมาย หลากหลาย โดยประการทั้งปวง ที่จะทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาค่อยๆ เข้าใจขึ้น เข้าใจในความเป็นจริงของธรรม ตามความเป็นจริง ตามกำลังปัญญาของผู้ฟัง แม้แต่ในเรื่องของโมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ พระองค์ทรงใช้พยัญชนะมากมายที่แสดงถึงความจริงของธรรมประเภทนี้ ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้สิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน คือไม่รู้ตามความเป็นจริง ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น โมหะเกิดเมื่อใด ไม่รู้ความจริงเมื่อนั้น

โมหะ เป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้ในสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ว่าเป็นธรรม ไม่ใช่เรา สำหรับสิ่งที่มีจริงนั้น มีจริงในขณะนี้ ทุกขณะตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่พ้นจากธรรมเลย ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหน เพราะมีจริงทุกขณะ ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมโดยนัยใดๆ ก็ตาม ก็ไม่พ้นไปจากธรรมที่มีจริงในขณะนี้ ขณะนี้มีธรรมเกิดขึ้นเป็นไป **ไม่มีขณะไหนเลยที่ไม่ใช่ธรรม** ไม่ว่าจะได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ภาย คตินึก ขณะกุศลจิตเกิด ขณะอกุศลจิตเกิด เป็นต้น เป็นธรรมที่มีจริง **ธรรมจึงไม่ได้อยู่ในหนังสือหรือตำราแต่อย่างใด แต่มีจริงในขณะนี้** หากไม่ศึกษาพระธรรม ไม่ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เข้าใจว่า อะไรคือธรรม ธรรมอยู่ในขณะไหน เป็นต้น ก็จะไม่เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้เลย เมื่อไม่เข้าใจความจริง คือไม่รู้ว่าเป็นธรรม จึงหลงยึดถือในสิ่งที่กำลังปรากฏว่าเป็นเรา เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนหรือเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด **หลงติดข้องในสิ่งที่ไม่มี เพราะเหตุว่าแท้จริงแล้ว สิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งนั้น จากไม่มี แล้วมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น ก็เกิดมี เมื่อมีแล้วก็ดับไปหมดไปไม่เหลือเลย** สิ่งที่ดับแล้วจะไม่กลับมาอีกในสังสารวัฏฏ์ เมื่อถูกโมหะครอบไว้ เกือบยกแล้วไปด้วยโมหะ ตกอยู่ในอำนาจของโมหะ ก็ไม่รู้ความจริง แม้ธรรมกำลังปรากฏในขณะนี้ ก็ไม่รู้ จึงทำให้ยังต้องเกิดอีกต่อไป และจะต้องประสบกับความทุกข์ทั้งกายและใจอันเนื่องมาจากการเกิดอีกมากมายนับประมาณไม่ได้

อกุศลจิตทุกขณะ ทุกประเภท เกิดเพราะโมหะ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ไม่รู้ว่าอะไรเป็นผล ที่มาจากเหตุ ไม่รู้โดยประการทั้งปวง โมหะ เป็นอกุศลธรรมที่มีโทษ เป็นอันตรายมาก เพราะไม่รู้จึงทำทุจริตประการต่างๆ ไม่รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด ไม่รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ เมื่อไม่รู้อย่างนี้ ก็ทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ โดยไม่รู้ว่าเป็นผลที่เกิดจากการทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์นั้น ร้ายแรงขนาดไหน ซึ่งมีแต่โทษเท่านั้นจริงๆ

ในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดบ่อยมาก เกิดมากกว่ากุศลจิตอย่างเทียบกันไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ โมหะ จึงเกิดกับขณะจิตมากมายอย่างนับไม่ถ้วน **ซึ่งถ้าไม่มีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่มีทางเข้าใจเลยว่า ตนเองมากไปด้วยโมหะเป็นอย่างมาก** ยังเป็นบุคคลผู้มีโมหะ สะสมสิ่งที่มีโทษทุกครั้งที่เป็นอกุศล ดังนั้น หนทางที่จะค่อยๆ ชัดเกลาละคลายโมหะซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ได้นั้น ก็ด้วยการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลยทีเดียว เมื่อเห็นคุณค่ามหาศาลของแต่ละคำที่เป็นคำจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะไม่ละเลยโอกาสที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไป เพราะทุกครั้งที่ได้ฟัง ก็ได้เริ่มสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย เมื่อได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูก ก็จะเห็นความน่าอัศจรรย์ของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า สามารถเปลี่ยนจากผู้ที่ไม่มากไปด้วยโมหะความไม่รู้ ทำให้ค่อยๆ ชัดเกลาละคลายโมหะได้จริงๆ

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗